

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJOS LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIŲ GRUPĖS PRAŠYMO IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS FARMACIJOS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NUOSTATŲ ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI, TAIP PAT LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMU PATVIRTINTO AMBULATORINIAM GYDYMUI SKIRIAMŲ VAISTINIŲ PREPARATŲ IR MEDICINOS PAGALBOS PRIEMONIŲ BAZINIŲ KAINŲ IR PACIENTO PRIEMOKŲ UŽ JUOS APSKAIČIAVIMO TVARKOS APRAŠO NUOSTATŲ ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR ĮSTATYMIUI DALIES PRIĖMIMO IR JO DALIES GRAŽINIMO

2020 m. rugpjūčio 21 d. Nr. KT146-S135/2020

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Vaivai Matuizaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvarstė pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą Nr. 1B-7/2020.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Konstituciniame Teisme gautas pareiškėjos Seimo narių grupės prašymas iširti, ar:
– „Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 57 straipsnio 2 dalis, apimtyje, kuria nustatyta, kad kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių bazinės kainos ir paciento priemokos už juos apskaičiuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui“;

– „Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalis apimtyje, kuria nustatyta, kad „Išlaidos vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms kompensuojamos pagal bazines kainas, apskaičiuotas Vyriausybės nustatyta tvarka“, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui“;

– Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 994 „Dėl Ambulatoriniam gydymui skiriamų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018 m. sausio 17 d. redakcija) patvirtinto Ambulatoriniam gydymui skiriamų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarkos aprašo (toliau – ir Aprašas):

– „11¹ punktas neprieštarauja konstituciniams teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 daliai“;

– „5¹ punktas neprieštarauja konstituciniams teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalims“;

– „10¹ punktas neprieštarauja konstituciniams teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalims“;

– „8 punktas dalyje, kuria nustatyta, jog vieno tiekėjo sudėtinio vaistinio preparato bazinė kaina be didmeninio ir mažmeninio antkainių bei PVM negali viršyti jį sudarančių veikliųjų medžiagų bazinių kainų ($B=V_{\min} \times N$) sumos. Aprašo 6 punkte nustatytais atvejais pasikeitus sudėtinį vaistinį preparatą sudarančių veikliųjų medžiagų bazinei kainai, sudėtinio vaistinio preparato bazinė kaina neperskaičiuojama. Didžiausia paciento priemoka už sudėtinį vaistinį preparatą, apskaičiuota vadovaujantis Aprašo 5 punktu, negali viršyti 20 proc. praėjusių metų vidutinių recepto kompensuojamųjų kainų (L) sumos, neprieštarauja konstituciniams teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1–3 dalims ir 53 straipsniui“;

– „14 punktas dalyje, kurioje nustatyta, kad jeigu vaistinių preparatų grupę sudaro dviejų ir daugiau tiekėjų sudėtiniai vaistiniai preparatai, tvirtinant Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną sudėtinio vaistinio preparato bazinė kaina be didmeninio ir mažmeninio antkainių bei PVM negali viršyti jį sudarančių veikliųjų medžiagų bazinių kainų ($B=V_{\min} \times N$) sumos, o didžiausia paciento priemoka už jį, apskaičiuota vadovaujantis Aprašo 10 punktu, negali viršyti didžiausių paciento priemokų už jas sumos, neprieštarauja konstituciniams teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1–3 dalims ir 53 straipsniui“;

- „5, 5.1–5.4, 10, 10.1–10.4 10.1 punktai neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1–3 dalims ir 53 straipsniui“,
- „5.1 ir 10.1 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 53 straipsniui“,
- „4.1 punktas apimtyje, kurioje nustatyta, jog GESvid yra to paties bendrinio pavadinimo vaistinių preparatų Europos Sąjungos valstybėse deklaruojamų, jų nesant, didmeninių trijų mažiausių kainų, nurodytų Tarptautinėje duomenų bazėje vaistų kainoms patikrinti (toliau – EURIPID) (neįskaitant PVM ar analogiško toje valstybėje taikomo mokesčio) ir neatitinkančių Aprašo 42 punkte nurodytų sąlygų, vidurkis, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 46 straipsnio 1–3 dalims, 53 straipsniui“.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

2. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 8 punktą prašyme ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, kuriuo kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyta pareiškėjo pozicija dėl teisės akto atitikties Konstitucijai ir tos pozicijos teisinis pagrindimas su nuorodomis į įstatymus.

Aiškindamas šią Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatą Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai. Vadinasi, prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti aiškiai nurodyti ne tik konkretūs teisės akto straipsniai (jų dalys, punktai), kurių atitiktimi Konstitucijai pareiškėjas abejoja, taip pat konkrečios Konstitucijos nuostatos – normos ir (arba) principai, kuriems, pareiškėjo nuomone, prieštarauja konkrečiai nurodyti ginčijamo teisės akto straipsniai (jų dalys, punktai), bet ir teisiniai motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies, punkto) atitikties konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatoms. Priešingu atveju prašymas ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį laikytinas neatitinkančiu Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio reikalavimų (*inter alia* 2010 m. kovo 19 d., 2018 m. rugpjūčio 31 d., 2020 m. vasario 27 d. sprendimai).

Prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį nenurodžius *inter alia* teisinių motyvų, pagrindžiančių pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies, punkto)

atitikties konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatomis pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį, ir tokią prašymą priėmus nagrinėti Konstituciniame Teisme bei pagal jį pradėjus bylą, būtų suvaržytos ir suinteresuoto asmens – valstybės institucijos, išleidusios ginčijamą teisės aktą, teisės, nes suinteresuotam asmeniui taptų sunkiau teikti paaiškinimus dėl pareiškėjo argumentų ir rengtis teisminiam nagrinėjimui (*inter alia* 2004 m. balandžio 16 d., 2012 m. balandžio 25 d., 2020 m. vasario 27 d. sprendimai).

Reikalavimai aiškiai išdėstyti ir teisiniais argumentais pagrįsti pareiškėjo poziciją dėl teisės akto prieštaravimo Konstitucijai taikytini ir tais atvejais, kai teisės aktai yra ginčijami pagal Konstitucijoje nustatytą jų priėmimo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką (*inter alia* 2012 m. kovo 5 d., 2019 m. kovo 21 d., 2020 m. vasario 27 d. sprendimai).

II

3. Pareiškėja Seimo narių grupė prašo ištirti, ar konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Farmacijos įstatymo 57 straipsnio (2017 m. gruodžio 19 d. redakcija) 2 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių bazinės kainos ir paciento priemokos už juos apskaičiuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka, taip pat Sveikatos draudimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalis (2019 m. gegužės 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad išlaidos vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms kompensuojamos pagal bazines kainas, apskaičiuotas Vyriausybės nustatyta tvarka.

4. Pareiškėjos prašymas grindžiamas teisiniais motyvais.

4.1. Pareiškėja teigia, kad pagal oficialiąją konstitucinę doktriną poįstatyminiu teisės aktu įgyvendinamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios savo galia konkuruotų su įstatymo normomis; įstatymai nustato bendro pobūdžio taisykles, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka; viskas, kas susiję su pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, turi būti reguliuojama įstatymais.

4.2. Pareiškėjos teigimu, ginčijamose įstatymų nuostatose Vyriausybei suteikiama (deleguojama) teisė poįstatyminiuose teisės aktuose nustatyti esminius vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų, paciento priemokų už juos apskaičiavimo principus ir kriterijus, kurie lemia vaistų pacientams prieinamumą ir ūkio subjektų patekimą į rinką, todėl šie principai ir kriterijai turi būti nustatyti įstatymu. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjos manymu, ginčijamas teisinis reguliavimas yra nesuderinamas su konstituciniu teisinės valstybės principu.

5. Konstatuotina, kad pareiškėjos prašymas ištirti Farmacijos įstatymo 57 straipsnio (2017 m. gruodžio 19 d. redakcija) 2 dalies ir Sveikatos draudimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2019 m. gegužės 30 d. redakcija) tiek, kiek jos nurodyta, atitiktį konstituciniam teisinės valstybės

principui atitinka Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytus reikalavimus, todėl yra priimtinas nagrinėti Konstituciniame Teisme.

III

6. Pareiškėja taip pat prašo ištirti kai kurių Aprašo nuostatų atitiktį Konstitucijai.

6.1. Pareiškėjai *inter alia* kyla abejonių, ar Aprašo 11¹ punktas (2020 m. vasario 19 d. redakcija) neprieštaruoja konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams.

Aprašo 11¹ punkte (2020 m. vasario 19 d. redakcija) nustatyta: „Jeigu dviejų ir daugiau tiekėjų vaistiniai preparatai, įrašyti į Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną, išrašomi elektroniniame recepte tik bendrinio pavadinimu (nepaisant stiprumo ir farmacinės formos) pirmą kartą arba pakartotinai po 12 mėnesių laikotarpio, kai baigėsi paciento gydymo laikotarpis prieš tai elektroniniame recepte išrašytu kompensuojamuoju vaistiniu preparatu, gali būti parduodamas (išduodamas) tik toks tos grupės vaistinis preparatas, už kurio to paties bendrinio pavadinimo, stiprumo ir tos pačios farmacinės formos vaistinio preparato dozuotę paciento priemoka, apskaičiuota pagal Aprašo 9 ir 10 punktus, Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyne yra mažiausia, išskyrus atvejus, kai sveikatos apsaugos ministro patvirtinta tvarka nustatomas tokio vaistinio preparato tiekimo sutrikimas arba kai pacientui negali būti parduotas (išduotas) recepte nurodytas tokio vaistinio preparato dozuočių skaičius.“

6.2. Pareiškėjos teigimu, pagal šį ginčijamą teisinį reguliavimą asmeniui, sumokėjusiam privalomas sveikatos draudimo įmokas, yra privaloma gydymo pradžioje gydytis pigiausiu kompensuojamuoju vaistiniu preparatu. Tai apriboja asmenų, draudžiamų privalomuoju sveikatos draudimu, teisę pasirinkti tinkamą gydymą ir pacientų teisę naudotis sveikatos draudimu. Pareiškėja nurodo, kad pagal Konstituciją toks ribojimas gali būti nustatytas tik įstatymu. Pareiškėja savo poziciją grindžia oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis, kuriose atskleidžiant konstitucinio teisinės valstybės principo turinį konstatuota, kad pagal šį principą santykiai, susiję su pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, reguliuojami įstatymais, šių santykių neleidžiama reguliuoti poįstatyminiais teisės aktais. Pareiškėja taip pat remiasi oficialiąja konstitucine doktrina, susijusia su konstituciniu atsakingo valdymo principu, pagal kurį visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, jie turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

6.3. Atsižvelgiant į pareiškėjos išdėstytus argumentus, konstatuotina, kad šioje prašymo dalyje yra pateikti teisiniai argumentai, pagrindžiantys pareiškėjos abejonę dėl ginčijamo Aprašo 11¹ punkto (2020 m. vasario 19 d. redakcija) atitikties konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo

valdymo principams. Taigi ši pareiškėjos prašymo dalis atitinka Konstitucinio Teismo įstatymo reikalavimus ir yra priimtina.

7. Iš pareiškėjos prašymo taip pat matyti, kad pareiškėja prašo ištirti Aprašo 4.1 papunkčio (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad „GESvid – to paties bendrinio pavadinimo vaistinių preparatų Europos Sąjungos valstybėse deklaruojamų, jų nesant, didmeninių trijų mažiausių kainų, nurodytų Tarptautinėje duomenų bazėje vaistų kainoms patikrinti (toliau – EURIPID) (neįskaitant PVM ar analogiško toje valstybėje taikomo mokesčio) ir neatitinkančių Aprašo 4² punkte nurodytų sąlygų, vidurkis. Jeigu vaistinis preparatas neįregistruotas ir neparduodamas nė vienoje Europos Sąjungos valstybėje, jo GESvid laikoma vaistinio preparato tiekėjo valstybėje deklaruojama kaina. Jeigu Europos Sąjungos valstybėje (arba vaistinio preparato tiekėjo valstybėje) parduodamo vaistinio preparato pakuotės dozuočių kiekis neatitinka Lietuvos Respublikai tiekiamo vaistinio preparato pakuotės dozuočių kiekio, šio vaistinio preparato pakuotės tiekėjo kaina, deklaruojama toje valstybėje, perskaičiuojama pagal artimiausio dozuočių kiekio ir santykinai pigesnės pakuotės kainą“, taip pat 5 punkto, 5.1–5.4 papunkčių, 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10 punkto, 10.1–10.3 papunkčių ir 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 46 straipsniui, 53 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Vyriausybės 2020 m. birželio 17 d. priimtu nutarimu Nr. 648 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimo Nr. 994 „Dėl Ambulatoriniam gydymui skiriamų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ Aprašo 5.4 papunktis ir 8 punktas (2019 m. birželio 26 d. redakcija) buvo išdėstyti nauja redakcija, tačiau juose įtvirtintas teisinis reguliavimas pareiškėjos ginčijamu aspektu nepakito.

Atsižvelgiant į tai, pareiškėjos prašymas traktuotinas kaip prašymas ištirti Aprašo 4.1 papunkčio (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) tiek, kiek jos nurodyta, 5 punkto, 5.1–5.3 papunkčių, 5.4 papunkčio (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 8 punkto (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 10 punkto, 10.1–10.3 papunkčių ir 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 46 straipsniui, 53 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7.1. Aprašo 4.1 papunktyje (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) yra įtvirtinta kiekvieno pavadinimo tos pačios grupės konkretaus nacionalinio vaistinio preparato pakuotės identifikavimo kodo (toliau – NPAKID) kompensuojamojo vieno tiekėjo ir negenerinio panašaus gydomojo poveikio vaistinio preparato mažmeninės kainos dalies (M) apskaičiavimo tvarka. Pagal šią tvarką apskaičiuojama vaistinio preparato bazinė kaina (toliau – bazinė kaina), t. y. vaistinio preparato

mažmeninės kainos dalis, pagal kurią vaistinio preparato įsigijimo išlaidos arba jų dalis kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų.

7.2. Aprašo 5 punkte, 5.1–5.3 papunkčiuose, 5.4 papunktyje (2020 m. birželio 17 d. redakcija) nustatyta didžiausios kiekvieno pavadinimo tos pačios grupės konkretaus NPAKID kompensuojamojo vieno tiekėjo ir negenerinio panašaus gydomojo poveikio vaistinio preparato paciento priemokos apskaičiavimo tvarka.

7.3. Aprašo 8 punkte (2020 m. birželio 17 d. redakcija) reglamentuojamas vieno tiekėjo sudėtinio vaistinio preparato bazinės kainos ir didžiausios paciento priemokos už jį dydžių ribojimas, taip pat sudėtinio vaistinio preparato įrašymo į Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną ar jo pakeitimus sąlyga, pagal kurią, jei sudėtinio vaistinio preparato bazinė kaina ir didžiausia paciento priemoka už jį viršija Apraše nustatytus bazinės kainos ir paciento priemokos ribojimus, sudėtinis vaistinis preparatas į Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną ar jo pakeitimus neįrašomas.

7.4. Aprašo 10 punkte, 10.1–10.3 papunkčiuose nustatyta didžiausios kiekvieno pavadinimo tos pačios grupės konkretaus NPAKID kompensuojamojo dviejų ir daugiau tiekėjų vaistinio preparato paciento priemokos apskaičiavimo tvarka.

7.5. Aprašo 14 punkte (2019 m. birželio 26 d. redakcija) reglamentuojamas dviejų ir daugiau tiekėjų sudėtinio vaistinio preparato bazinės kainos ir didžiausios paciento priemokos už jį dydžių ribojimas, taip pat sudėtinio vaistinio preparato įrašymo į Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną ar jo pakeitimus sąlyga, pagal kurią, jei sudėtinio vaistinio preparato bazinė kaina ir didžiausia paciento priemoka už jį viršija Apraše nustatytus bazinės kainos ir paciento priemokos ribojimus, sudėtinis vaistinis preparatas į Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną ar jo pakeitimus neįrašomas.

7.6. Pareiškėjos prašymas dėl minėtų Aprašo nuostatų atitikties Konstitucijai grindžiamas teisiniais motyvais.

7.6.1. Pareiškėja teigia, jog pagal oficialiąją konstitucinę doktriną Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalies nuostata, kad „valstybė rūpinasi žmonių sveikata“, suponuoja tai, kad įstatymais ir kitais teisės aktais turi būti nustatytas toks farmacinės veiklos teisinis reguliavimas, kuris sudarytų prielaidas sukurti platų vaistinių tinklą, kad vaistinėse būtų pakankamai kokybiškų, efektyvių ir saugių vaistų, kad aprūpinimo vaistais sistema veiktų sklandžiai, kad būtų reguliuojamos vaistų kainos, kad nebūtų pasunkintas vaistų įsigijimas, kad informacija apie vaistus ir jų vartojimą būtų laisvai prieinama ir tinkamai skelbiama ir kt.; pagal Konstituciją farmacinė veikla turi būti reguliuojama taip, kad nebūtų varžoma ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, sąžininga

konkurencija; valstybė privalo kontroliuoti, kad farmacinė veikla būtų vykdoma žmogaus sveikatos labui ir visuomenės sveikatinimui.

Taigi, pareiškėjos manymu, pagal Konstitucijos 53 straipsnį reikalaujama užtikrinti vaistinių preparatų pacientams prieinamumą, racionalų vaistų vartojimą. Vaistinių preparatų prieinamumas yra tiesiogiai susijęs su asmenų teise pasinaudoti vaistų kompensavimo sistema. Be to, vaistinių preparatų prieinamumas siejamas ne tik su paciento galimybėmis įsigyti (įpirkti) vaistinį preparatą, bet ir su to vaistinio preparato pasiūla.

7.6.2. Pareiškėja remiasi oficialiąja konstitucine doktrina, pagal kurią Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva suponuoja *inter alia* sutarčių sudarymo laisvę, sąžiningos konkurencijos laisvę, ūkio subjektų lygiateisiškumą ir kt.; jos neatsiejamos nuo galimybės asmeniui, norinčiam užsiimti ūkine veikla arba, priešingai, ja nebeužsiimti, be dirbtinių kliūčių patekti į rinką ir iš jos pasitraukti; konstitucinė sąžiningos konkurencijos apsaugos garantija reiškia draudimą valstybės valdžios, savivaldybių institucijoms, reguliuojančioms ūkinę veiklą, priimti sprendimus, iškreipiančius ar galinčius iškreipti sąžiningą konkurenciją.

7.6.3. Pareiškėja nurodo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, susijusias su konstituciniu teisinės valstybės principu, kad nustatyti esminės ūkinės veiklos sąlygas, draudimus ir ribojimus, darančius esminį poveikį ūkinei veiklai, pagal Konstituciją galima tik įstatymu; įstatymų leidėjas negali pavesti Vyriausybei ar kitoms institucijoms poįstatyminiais aktais reguliuoti tuos teisinius santykius, kurie pagal Konstituciją turi būti reguliuojami įstatymais, o Vyriausybė negali tokių įgaliojimų priimti.

7.6.4. Pareiškėjos teigimu, Aprašo 4.1 papunktyje (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojant GESvid remiamasi ne to paties gamintojo kitose Europos Sąjungos šalyse deklaruota vaistinio preparato kaina, o to paties bendrinio pavadinimo kitose Europos Sąjungos šalyse taikoma kaina, t. y. kitų gamintojų, kitų vaistinių preparatų deklaruotomis kainomis kitose Europos Sąjungos šalyse, lemia tai, kad apskaičiuojant minėtą mažmeninę kainą remiamasi mažiausiomis kitų vaistų deklaruotomis kainomis, kurios yra neaktualios ir neatitinka rinkos sąlygų Lietuvos Respublikoje, o Aprašo 5 punkte, 5.1–5.3 papunkčiuose, 5.4 papunktyje (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 8 punkte (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 10 punkte, 10.1–10.3 papunkčiuose ir 14 punkte (2019 m. birželio 26 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama didžiausia kompensuojamojo vaistinio preparato bazinė kaina bei paciento priemoka ir nustatytas jų dydžio ribojimas, lemia vaistinio preparato patekimą į Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną.

Pareiškėjos nuomone, tokiu teisiniu reguliavimu yra ribojama vaistinių preparatų prieinamumas pacientams, galimybės tam tikriems ūkio subjektams patekti į rinką ir joje konkuruoti bei parduoti vaistinius preparatus. Pagal savo esmę toks teisinis reguliavimas gali būti nustatytas tik įstatymu. Todėl, pareiškėjos teigimu, yra pažeisti iš Konstitucijos 46 straipsnio, 53 straipsnio 1 dalies, konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys reikalavimai.

7.7. Konstatuotina, kad pareiškėjos prašymas ištirti Aprašo 4.1 papunkčio (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) tiek, kiek jos nurodyta, 5 punkto, 5.1–5.3 papunkčių, 5.4 papunkčio (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 8 punkto (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 10 punkto, 10.1–10.3 papunkčių ir 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 46 straipsniui, 53 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui atitinka Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytus reikalavimus, todėl yra priimtinas nagrinėti Konstituciniame Teisme.

8. Iš pareiškėjos prašymo matyti, kad ji *inter alia* prašo ištirti, ar Aprašo 5¹ punktas (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punktas (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Aprašo 5¹ punkte (2019 m. birželio 26 d. redakcija) ir 10¹ punkte (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) nustatytas draudimas keisti atitinkamai kompensuojamojo vaistinio preparato bazinę kainą ir kompensuojamojo vaistinio preparato sutartinio veikliosios medžiagos kiekio bazinę kainą: šiuose punktuose įtvirtina, kad tais atvejais, kai rengiant Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyną naujai apskaičiuota minėta bazinė kaina yra didesnė nei įtvirtintoji galiojančiame Kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainyne, galiojanti bazinė kaina nekeičiama.

8.1. Pareiškėjos teigimu, toks teisinis reguliavimas iš esmės apriboja konkurenciją vaistinių preparatų rinkoje, nes keičiantis vaistinių preparatų kainoms ūkio subjektai nebegali rinkos sąlygomis tiekti kompensuojamųjų vaistinių preparatų. Pagal savo esmę toks teisinis reguliavimas, pareiškėjos nuomone, gali būti nustatytas tik įstatymu. Todėl, pareiškėjos teigimu, yra pažeisti iš Konstitucijos 46 straipsnio, konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys reikalavimai.

8.2. Konstatuotina, kad pareiškėjos prašymas ištirti Aprašo 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) atitiktį Konstitucijos 46 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui atitinka Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytus reikalavimus, todėl yra priimtinas nagrinėti Konstituciniame Teisme.

9. Pareiškėja taip pat prašo ištirti Aprašo 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija), 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui pagal priėmimo tvarką.

9.1. Pareiškėjos teigimu, keičiant minėtus Aprašo punktus ir išdėstant juos nurodytomis redakcijomis nebuvo atliktas tinkamas ir išsamus numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas: iš esmės neatsakyta į svarbiausius klausimus, t. y. ar numatomas reguliavimas paveiks verslą ir valstybės finansus, ir nepateikta jokių numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymą pagrindžiančių duomenų. Pareiškėja nurodo, jog pagal Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1, 2, 5, 6 punktus teisėkūros subjektas turi užtikrinti, kad teisėkūra atitiktų tikslingumo, proporcingumo, efektyvumo, aiškumo principus, o pagal šio įstatymo 15 straipsnį, rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol nereglementuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas; šio vertinimo išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms.

Todėl, pareiškėjos nuomone, priimant minėtų Aprašo punktų pakeitimus buvo pažeistas konstitucinis teisinės valstybės principas, kuris, kaip konstatuota oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje, suponuoja reikalavimą, kad teisėkūros subjektai teisės aktus leistų neviršydami savo įgaliojimų, paisydami teisėkūros procedūrinių reikalavimų.

9.2. Konstatuotina, kad pareiškėjos prašymas ištirti Aprašo 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija), 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui pagal priėmimo tvarką atitinka Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytus reikalavimus, todėl yra priimtinas nagrinėti Konstituciniame Teisme.

IV

10. Pareiškėja prašo ištirti *inter alia* Aprašo 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija), 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį konstituciniam atsakingo valdymo principui.

10.1. Nors pareiškėja prašymo rezoliucinėje dalyje nurodo, kad prašo ištirti nurodytų Aprašo nuostatų atitiktį konstituciniam atsakingo valdymo principui, konstatuotina, kad pareiškėjos prašyme nepateikta jokių šių abejonę pagrindžiančių argumentų. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad ši pareiškėjos prašymo dalis neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 8 punkte nurodyto reikalavimo.

10.2. Jeigu prašymas (jo dalis) neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnyje nustatytų reikalavimų, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 1 dalies (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 1 punktą jis yra grąžinamas pareiškėjui, o pagal šio įstatymo 70 straipsnio 2 dalį prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti trūkumai.

10.3. Vadinas, yra pagrindas grąžinti pareiškėjai prašymą ištirti Aprašo 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija), 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį konstituciniam atsakingo valdymo principui.

V

11. Pareiškėja prašo ištirti *inter alia* Aprašo 11¹ punkto (2020 m. vasario 19 d. redakcija) atitiktį Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktui (2009 m. birželio 11 d. redakcija).

11.1. Pagal Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą (2009 m. birželio 11 d. redakcija) viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės principu, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus; administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais.

11.2. Pažymėtina, kad pareiškėja savo prašymą grindžia Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 23 d. nutartimi (norminėje administracinėje byloje Nr. eI-10-756/2019), kuria pripažinta, jog Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui prieštarauja sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtinto Kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių įrašymo į kainynus tvarkos aprašo nuostatos. Tačiau tai savaime nepagrindžia, kodėl Vyriausybė, priimdama nutarimą, kuriuo patvirtino Aprašą, vykdė būtent viešojo administravimo subjekto veiklą, todėl turėjo vadovautis viešojo administravimo subjekto veiklai taikomu Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintu įstatymo viršenybės principu.

11.3. Taigi konstatuotina, kad pareiškėja nepateikė teisinių argumentų, pagrindžiančių jos abejonę dėl Aprašo 11¹ punkto (2020 m. vasario 19 d. redakcija) atitikties Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktui (2009 m. birželio 11 d. redakcija), todėl ši jos prašymo dalis neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 8 punkte nurodyto reikalavimo.

11.4. Jeigu prašymas (jo dalis) neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnyje nustatytų reikalavimų, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 1 dalies (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 1 punktą jis yra grąžinamas pareiškėjui, o pagal šio įstatymo 70 straipsnio 2 dalį prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti trūkumai.

11.5. Vadinas, yra pagrindas grąžinti pareiškėjai prašymą ištirti, ar Aprašo 11¹ punktas (2020 m. vasario 19 d. redakcija) neprieštarauja Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktui (2009 m. birželio 11 d. redakcija).

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25, 28 straipsniais, 66 straipsnio 1 dalies 8 punktu, 70 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

1. Priimti nagrinėti pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą Nr. 1B-7/2020 ištirti:

1) Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 57 straipsnio (2017 m. gruodžio 19 d. redakcija) 2 dalies tiek, kiek joje nustatyta, kad kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių bazinės kainos ir paciento priemokos už juos apskaičiuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka, ir Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2019 m. gegužės 30 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad išlaidos vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms kompensuojamos pagal bazines kainas, apskaičiuotas Vyriausybės nustatyta tvarka, atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 994 „Dėl Ambulatoriniam gydymui skirtų vaistų ir medicinos pagalbos priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, bazinių kainų apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018 m. sausio 17 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) patvirtinto Ambulatoriniam gydymui skiriamų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarkos aprašo:

– 11¹ punkto (2020 m. vasario 19 d. redakcija) atitiktį konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams,

– 4.1 papunkčio (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad „GESvid – to paties bendrinio pavadinimo vaistinių preparatų Europos Sąjungos valstybėse deklaruojamų, jų nesant, didmeninių trijų mažiausių kainų, nurodytų Tarptautinėje duomenų bazėje vaistų kainoms patikrinti (toliau – EURIPID) (neįskaitant PVM ar analogiško toje valstybėje taikomo mokesčio) ir neatitinkančių Aprašo 4² punkte nurodytų sąlygų, vidurkis. Jeigu vaistinis preparatas neįregistruotas ir neparduodamas nė vienoje Europos Sąjungos valstybėje, jo GESvid laikoma vaistinio preparato tiekėjo valstybėje deklaruojama kaina. Jeigu Europos Sąjungos valstybėje (arba vaistinio preparato tiekėjo valstybėje) parduodamo vaistinio preparato pakuotės dozuočių kiekis neatitinka Lietuvos Respublikai tiekiamo vaistinio preparato pakuotės dozuočių kiekio, šio vaistinio preparato pakuotės tiekėjo kaina, deklaruojama toje valstybėje, perskaičiuojama pagal artimiausio dozuočių kiekio ir santykinai pigesnės pakuotės kainą“, taip pat 5 punkto, 5.1–5.3 papunkčių, 5.4 papunkčio (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 8 punkto (2020 m. birželio 17 d. redakcija), 10 punkto, 10.1–10.3

papunkčių, 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsniui, 53 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui,

– 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija) atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui,

– 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija), 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui pagal priėmimo tvarką.

2. Gražinti pareiškėjai Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei prašymą Nr. 1B-7/2020 ištirti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 994 „Dėl Ambulatoriniam gydymui skirtų vaistų ir medicinos pagalbos priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, bazinių kainų apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Ambulatoriniam gydymui skiriamų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarkos aprašo:

– 5¹ punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 10¹ punkto (2019 m. gruodžio 30 d. redakcija), 8 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija), 14 punkto (2019 m. birželio 26 d. redakcija) atitiktį konstituciniam atsakingo valdymo principui;

– 11¹ punkto (2020 m. vasario 19 d. redakcija) atitiktį Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktui (2009 m. birželio 11 d. redakcija).

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas